

Јованка П. Козловачки Дамјанов (1966 -)
Библиотека Матице српске
jovanka.kozlovacki@gmail.com

Прегледни рад
УДК 002
727:02

https://doi.org/10.18485/nbks_sb.2021.33.38.4

ПОЕТИКА ПРОСТОРА УРБАНИХ БИБЛИОТЕКА НА РУРАЛНИМ МЕСТИМА

Простор је душа ствари.
(Fernando Pessoa)

Сажетак: Охрабрујућа је чињеница да у свету постоје средине у којима се и изван великих градова подижу библиотеке и то библиотеке које осим функционалности у средиште постављају поетику и естетику простора, одрживост, повезаност човека, архитектуре и природе. Ово је и потребно и хумано решење. Изван урбаних центара живе људи који имају исте потребе као и они који живе у великим градовима и једнако право на приступ знању, култури, уметности, па тако и књигама. Уколико смо у стању тако да сагледамо ствари, живот на периферији и у руралним срединама био би привлачнији и хуманији, а питање због чега библиотека у неком мањем месту не би била архитектонско ремек – дело, било би сувишно, што суштински и јесте.

Кључне речи: поетика простора, савремене библиотеке, архитектура, урбано, рурално.

Од савремене библиотеке се очекује да буде склониште не само за књиге, него и за људску душу. Да ли библиотеке имају капацитет за то? У великим градовима широм света баш са таквом намером граде се велелепне библиотеке задивљујуће естетике које пројектују престижни архитектонски студији, одрживе библиотеке са сертификатима зелене градње, милионским књижним фондовима на полицама, местима за дружење, али и осаму, са мноштвом могућности за креативно провођење слободног времена... Из неког разлога доминира мишљење да је за библиотеке припадајуће место пре свега урбана средина, ту се и улаже највише, али да ли је то најбољи избор? Разлог за оптимизам и радост је чињеница да се у новије време библиотеке граде и на рубовима градова и у руралним срединама, окружене природом, библиотеке које поетику простора став-

љају испред броја квадратних метара и спратова. Оне су дар свима онима који имају потребу за инспиративним, присним просторима који нису отуђени ни од стварног живота, ни од природе. Неке владе, локалне управе и архитектонски студији препознали су ту потребу. Идемо баш до таквих библиотека, три су јавне и налазе се на Далеком истоку, а једна је приватна, у Бразилу. То су модерна, урбана здања изван градова, на местима где је успостављена хармонија између пејзажа и грађевине, где идентитет зграде није на уштрб поштовања природе. До таквих решења довео је приступ који на архитектуру гледа као на „поетику конструкције“¹. Библиофилима који живе у градовима све мање по мери човека (заслугом тог истог човека) потребна су таква места, која надахњују и освешћују, смирују и буде. Јан Фабр (Jan Fabre) је 2001. поставио инсталацију *Umbraculum* (место у сенци, далеко од света, за размишљање и рад). *Umbraculum* је латинска реч која се у старом Риму користила за именовање заклона који штити људе од сунца или кише. У данашње време ова реч се користи и за описивање структуре која служи да се човек склони од материјалног света, како би се приближио ономе што је суштински битно, па би и библиотека могла бити схваћена као својеврсни *umbraculum*. Таква библиотека је инспиративно, мирно место, повезано са природом, за читање, учење и опуштање, бег од градске вреве и повратак себи. За Јана Фабра то склониште је уметност. За себе каже да је слуга лепоте, али подвлачи: „Лепота није само естетска категорија јер би у том случају била само – шминка. Дефиниција лепоте у уметности спаја етичке принципе са естетским мерилима.“² Шта је за библиофила библиотека, било приватна или јавна? Исто то – склониште, заштита, место где се сусрећу лепо и добро. А где се ми као врста тренутно налазимо? Климатолази кажу да смо испратили најхладније лето у остатку наших живота и да уместо о глобалном загревању већ говоримо о глобалном кључању. Природа вапи за нашим одговорнијим понашањем и деловањем, а човеку је потребан *umbraculum*.

¹ Дефиниција коју је дао Кенет Фремpton (Kenneth Frampton), британски архитекта, критичар и историчар.

² Milja Kralj, Vukica Strugar, „Jan Fabre: Nikada nije bilo slobode, samo iluzije. Svim zabranama izbacili smo vatru i ubili strast, posvecenost, zelju“, *Novosti*, 23. 2. 2020, *Kultura*, <https://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:849051-Jan-Fabr-Nikada-nije-bilo-slobode-samo-iluzije-Svim-zabranama-izbacili-smo-vatru-i-ubili-strast-posvecenost-zelju>

Осим што библиотека може да буде склониште, она мора да буде и савезник природе, а не још један потрошач њених ресурса. Постоји још једна битна ствар: то како перципирамо неки простор утиче на наше мисли, сећања и снове. На сајту издавачке куће „Penguin“ о књизи Поетика простора Гастона Башлара (Gaston Bachelard) написане 1958. пише да „ниједан простор није превелик или премали за наше мисли и наша сањарења“.³ У потрази за библиотекама чији су простори подстицајни за наше мисли и наша сањарења идемо прво у Кину, до Seashore библиотеке.

Библиотека на обали мора

Да бисте стигли до ове библиотеке на североистоку Кине, у покрајини Хебеј, на обали Бохајског мора, од Пекинга донекле можете аутомобилом, а онда искључиво пешице, по песку, јер више нема пута. Простор библиотеке пројектован је за максимално осамдесетак посетилаца истовремено и циљна група су заљубљеници у књигу у потрази за тихим амбијентом. У ери друштвених мрежа, након што су први посетиоци, међу њима и инфлуенсери, поделили фотографије на својим профилима, прве суботе након отварања било је чак 2000 посетилаца. Зими је број посетилаца мањи, али без обзира на годишње доба и број посетилаца, у библиотеци се барем једном недељно одржавају неке активности – јавна читања књижевних дела, музички и плесни програми, уметничке радионице... Поглед на море, ваздух богат негативним јонима водоника, мирис мора, шум таласа, цвркул птица, фасцинантни изласци и заласци сунца, учинили су да пекиншки студио Vector Architects изабере баш ово место за локацију Seashore библиотеке познате и под именима: Најусамљенија библиотека на свету (у међувремену је овај студио на том локалитету изградио и капелу и ресторан и тако креирао Seashore трилогију, па библиотека више није сама), Библиотека са погледом и Најмирнија библиотека на свету. Пројектовао ју је један од водећих савремених кинеских архитеката Донг Гонг (Dong Gong). Изграђена је од бетона, челика, стакла и ламинираног, локалног бамбуса. У ову, на први поглед строго, монолитну

³ Gaston Bachelard, „The poetic of Space“, Penguin Random House, preuzeto 20. 9. 2024, <https://www.penguin.co.uk/books/276519/the-poetics-of-space-by-bachelard-gaston/9780143107521>.

структуру, слободно улазе светлост, ветар и звуци морских таласа и птица. Библиотека је дизајнирана да подстиче опуштање и размишљање, а не само као место за учење и читање, тако да посетиоцима преостаје само да одаберу кутак, седну у неку од удобних столица или фотељу, уз стаклени зид, са погледом на море, а могу и да се опруже на под, ако им то више прија, и уживају у читању, контемплацији или се само препусте погледу на обалу. Намеће се мисао да је ово место одабрало библиотеку, која за разлику од већине нових грађевина, па и библиотека, у условима драматично убрзане урбанизације модерне Кине, не демонстрира могућности најновијих технологија, нити испољава тежњу да буде највећа, најмодернија. Напротив, ова сива зграда једноставне геометријске структуре ничим не нарушава склад средине у коју је смештена, готово да је део пејзажа. О тренутку у ком су осетили моћ тог места, да је баш оно идеално за најмирнију библиотеку на свету, пројектанти кажу: „У том тренутку замишљамо да би и будућа библиотека требало мирно да борави на обали мора. Споља изгледа као чиста, чврста стена, али оно што садржи унутра су богата осећања и искуства. Када уђе у тај простор човек почиње да осећа светлост, поветарац и звук мора. Оно што долази након перцепције је јединствена духовна веза између сваког појединца и мора. Овде свако може да успори свој уобичајени ритам и разоткрије осећај удаљености и осаме, другачији од градског живота.”⁴ Унутрашњи простор организован је да задовољи различите потребе посетилаца, било да желе да се осаме, медитирају, читају, посматрају природу или желе да комуницирају са другима, прате разноврсне програме... Посебна пажња поклоњена је светлости. На сајту Vector Architects пише: „У архитектури, светлост је феномен који наше очи посматрају и аура у коју урањамо своје тело и душу.”⁵ Количина светлости прилагођена је различитим расположењима и потребама посетилаца, од максималне осветљености (колико то временски услови дозвољавају, годишње доба и доба дана) поред застакљене источне стране окренуте према мору, идеалне за читање, до делова зграде, попут оних за медитирање, где светлост допире дискретно и готово тајан-

⁴ Andrea Portillo, „Seashore library by vector architects”, Metalocus, published 3. 6. 2015, <https://www.metalocus.es/en/news/seashore-library-vector-architects>.

⁵ Vector Architects, „Introduction”, preuzeto 21. 9. 2024, <https://www.vectorarchitects.com/en/office>.

ствено се креће унутар њега, захваљујући томе што на источној и западној страни овог простора постоје два уска, дискретна отвора ширине 30 см. Један је хоризонтални, а други вертикални; први хвата светлост изласка, а други заласка сунца. Када је лепо време велика стаклена врата/прозори се отворе и тако још тешње повезују библиотеку и обалу. Из готово сваког детаља види се намера овог студија да обликује бољи и лепши свет у складу са природом. На ArchMarathon-у 2016. Донг Гонг је тријумфовао са пројектом ове библиотеке, за коју је жири рекао да је: „поетски баланс између архитектуре и природе, уточиште од сложености градског живота, изграђено по мери човека.”⁶ Донг Гонг је студирао архитектуру у Пекингу, на Ђингхуа универзитету, а затим у САД и Немачкој. У Њујорку је радио у студијама Ричарда Мејера (Richard Meier), добитника Прицкерове награде, познат по коришћењу ефеката дневне светлости у увек белим просторима и Стивена Хола (Steven Holl), професора на Колумбији, познатом по предавањима о односу музике и архитектуре, а онда се вратио у Кину. Речи Стивена Хола снажно су утицале на њега: „Ми чујемо музику архитектуре док се крећемо кроз просторе док сунчеви зраци креирају светлост и сенку.”⁷ Попут својих учитеља, и Донг Гонг, локацију, светлост и израду ставља у фокус својих пројеката и инсистира на аутентичности као путу до истинске архитектуре. Архитекта, по њему, мора прво да упозна локацију, дешифрује њену енергију, упозна и осети пејзаж, људе, њихов начин размишљања и традицију. Његова пажња не престаје ни када је грађевина изграђена. „У неким од наших пројеката најзанимљивије приче су се десиле након завршетка пројекта, када се види интеракција између људи и простора. Због тога осећам да архитектура није нужно физички објект, већ је то моћ повезивања људи с људима, људи с друштвом и људи с природом.”⁸ Није заборавио где је студирао, па је за студенте Ђингхуа универзитета

⁶ Jon Hill, „Vector Architects Wins 3rd ArchMarathon”, 18. 5. 2016, <https://www.world-architects.com/en/architecture-news/headlines/vector-architects-wins-3rd-arch-marathon>.

⁷ Arhitekton, „Steven Holl – Akvareli”, objavljeno 25. 8. 2020, <https://arhitekton.net/akvareli-steven-holl/>.

⁸ Dong Gong, „Onstage: Interview with Dong Gong, Vector Architects“, Floornature Architecture & Surfaces, interviewed by Virginia Cucchi, <https://web.archive.org/web/20240304024707/https://www.floornature.com/design-trends/strongonstage-interview-dong-gong-vector-architects-strongbr-15735/>.

улаз у библиотеку могућ и без резервације. Улаз је слободан, али да би се избегле гужве, резервација помоћу апликације је неопходна.

Casa Biblioteca

У близини Атланске кишне шуме, у Бразилу, у држави Сао Паоло, град Вињедо крије једну посебну, приватну библиотеку, привилеговани простор који је сањао и себи приуштио човек истанчаног духа који долази на то место да се сусретне са собом, књигама и природом. Кућа се зове Casa Biblioteca, а власник је Жоао Карлос Мораис (João Carlos Moraes), филозоф и политиколог, дипломирао у Сао Паулу, а докторирао у Паризу, професор је у пензији, али волонтерски још увек предаје на Државном универзитету у Кампинасу, у младости је био борац против војне диктатуре. Овај простор је његов *umbraculum*. Жоао Карлос Мораис знао је тачно шта жели када је од студија Atelier Branco наручио пројекат – идеалну кућу за своје књиге, међу дрвећем, са пространим равним кровом на којем ће моћи да седи, чита, пише, размишља, дању гледа у крошње, а ноћу у звездано небо и пуши. Власници Atelier Branco (сада бившег) из Сао Паула су Матео Арноне (Matteo Arnone), рођен у Парми и Пеп Понс (Pep Pons), из Барселоне. Упознали су се током студија у Швајцарској, а 2012. у Сао Паулу су основали студио. Жоао Карлос Мораис пружио им је своје поверење, на први поглед са веома једноставним захтевима. Од куће је очекивао да буде његово интимно, савршено место за читање, окружено бујном вегетацијом и ништа мање савршено, мирно место за размишљање и сањарење под бескрајним небеским сводом овог задивљујућег места, иако и једног од најугроженијих екосистема на планети. Мада на стрмом земљишту, изградња куће није била хазардна мисија, за разлику од јунака Вернера Херцога (Werner Herzog) Фицкаралда (Fitzcarraldo) који је зарад ексцентричне идеје да у највећој тропској кишној шуми, Амазонији, подигне оперу, решио да преко планине пребаци пароброд. Матео Арноне и Пеп Понс посвећено и стрпљиво су радили на пројекту ове куће од 200 m². Бетонска конструкција изливена је у једном дану, фасада је стаклена, носећи стубови од гвозђа, подови од дрвета – све материјали типични за бразилску архитектуру. Casa Biblioteca засијала је 2016. у пуном сјају. Фасада у стаклу раскошно уводи светлост унутар куће и поред тога што је окружена дрвећем. Постоје три нивоа и

сваки је различите висине и намене. Падина на којој је кућа саграђена занимљиво је искоришћена, раван кров, највиши ниво куће, дуж целе површине зграде, у нивоу је улице, прво се уочи и доминира простором, а остатак куће је уграђен у падину. Можда је Гастон Башлар замишљао баш такву кућу када је у *Поетици простора* рекао: „Понекад кућа расте, шири се. Да би се у њој становало, потребна је велика еластичност сањарења, мање ограничено сањарење. (...) Зидови су на одсуству. У таквим кућама се лечи клаустрофобија.”⁹ Ентеријер ове куће не заостаје за екстеријером, топлих, земљаних тонова, са истанчаним укусом одабраним комадима намештаја које су дизајнирали најбољи у овом делу света: Оскар Нимајер (Oscar Niemeyer), Хорхе Залшупин (Jorge Zalszupin), Лина Бо Бардфи (Lina Bo Bardi)... На средњем нивоу је и пространи, светао студио за читање и рад, са великом дрвеном полицом за књиге дуж целог зида и погледом на шуму. На Тријеналу у Милану 2018. архитекте су за ову кућу добиле златну медаљу, а наредне године, у Вићенци, међународну награду Dedalo Minosse. Пеп Понс истиче да је била привилегија пројектовати ову кућу, што због идиличне локације усред нестварно лепе природе, што због наручиоца пројекта, интелектуалца отвореног ума који зна шта жели, расположеног за експериментисање и спремног на сарадњу. Тај очито изузетан човек добио је оно што је захтевао, поглед са кровне терасе и кроз стаклену фасаду који је много више од погледа на моћну Атланску шуму, добио је и осећај снаге природе, самоће пред њом и истовремене повезаности свега под капом небеском.

Библиотека у пољу хризантема

Када је Кенет Фремpton дефинисао архитектуру као поетику конструкције, мора да је мислио на овакве библиотеке. Замислите библиотеку усред поља жутих хризантема. Не брините, земљиште на ком је подигнута није узурпирано, на њему нису биле засађене ни хризантеме, нити било шта друго, постоји и стаза која води до библиотеке, тако да пажљиви посетилац неће угазити ни један једини цвет. Опет смо у Кини, у подножју планине Јунтаи, у најгушће насељеној кинеској покрајини Хенан. Није случајно што се

⁹ Gaston Bašlar, *Poetika prostora* (Kultura, 1969), 82.

библиотека међу хризантемама налази баш у Кини, јер Кина је постојбина хризантема. Цвет хризантеме у овој земљи је симбол среће, за разлику од неких других делова света, где је симбол туге за вољенима којих више нема. Архитектонски студио Си (Atelier Xi¹⁰) из Шенжена је 2021. завршио ову мултифункционалну белу целину, састављену од пет зграда које посматране из даљине изгледају као неко минијатурно село усред цветног поља. Традиционалне, сеоске куће у овом крају које имају те дубоке, ниске беле кровове, биле су инспирација архитектама. Себи су задали да не наруше постојећи пејзаж, да се цветно поље и тих пет нових објеката складно допуне. И успели су! Свака зграда је својим застакљеним делом, својим „очима“, оријентисана у другом правцу, па крећући се од једне до друге, сагледаћете очаравајуће поље хризантема из свих углова. Скулптурални изглед ових пет минималистичких објеката подсећа на уметничку инсталацију посред поља, толико живописну да нас не би изнедадило да из поља изрони лично Емили Дикинсон (Emily Dickinson) и бира хризантеме за свој хербаријум. Идеални библиотекар био би Бела Хамваш (Béla Hamvas), који је знао и са речима, и са биљкама, обрадом земље, али и са стварањем реда и система у библиотекама. Како је библиотека намењена свима у локалној заједници и усмерена на потребе свих њених чланова, осим полица са књигама и часописима, у овој библиотеци одржавају се церемоније испијања чаја, слуша се музика, играју представе, приређују изложбе, одржавају едукативне радионице из области пољопривреде... Ни унутрашњи простор није лишен аутентичне, једноставне лепоте и тоpline, а томе доприносе дрво локалног порекла и издашно присуство природног светла захваљујући великим прозорима. Раздвојене, а ипак повезане, ових пет зграда омогућавају и осаму и повезивање са другима, са тим цветним пољем, небом изнад и планинама у даљини.

Библиотека на органској фарми

Остајемо на Далеком истоку, али у Јапану, у префектури Чиба, на сат времена од Токија, на самоодрживој фарми коју је подигао Такеши Кобајаши (Takeshi Kobayashi), поп звезда, композитор,

¹⁰ <https://www.atelierxi.com/philosophy>

клавијатуриста, продуцент, активиста, колекционар, филантроп, фармер, човек у потрази за животним смислом... Фарма коју је назвао Kurkku Fields на занимљив и освежавајући начин ствара фузију етичке пољопривреде и хране, уметности и природе. Можете је посетити као туриста на један дан или остати током викенда и уживати у здравим, органским производима у ресторану и пекари, дивити се скулптурама у музеју на отвореном, између осталих и скулптурама Јајои Кусаме (Yayoi Kusama), Камил Анро (Camille Henrot), Аниша Капура (Anish Kapoor), учити о одрживом животу на бројним радионицама, а како је од фебруара 2023. део овог комплекса и библиотека можете да уживате и у читању у овом инспиративном простору. Библиотека није уочљива на први поглед, пошто је наткривена травњаком и укопана под земљом, Пројектовали су је Хироши Накамура (Hiroshi Nakamura) и архитектонски студио Нап. Посетиоци фарме слободно могу да се препусте и без притиска откриће све садржаје, па тако и зелени улаз у библиотеку, а спуштајући се у њу прво ће приметити полице са књигама, (највише их је о природи и пољопривреди, али ће пронаћи за себе нешто и они који воле поезију, филозофију, историју, религију, науку...) а онда ће стићи до кружне дворане у коју меко, природно осветљење пада са плафона, па могу да бирају да ли ће уживати у читању ушушкани у удобност библиотеке или у спољашњем простору окружени зеленилом и уметничким делима. Једна од уметница чије се скулптуре налазе на овој фарми, Францускиња Камил Анро 2012. један свој рад назвала је: *Да ли је могуће бити револуционаран и волеати цвеће?* Власник ове несвакидашње фарме, Такеши Кобајаши засигурно може. Свестан да је Јапан турсно подручје, место где се дешавају урагани, цунамији и друге природне катастрофе он каже: „Желим да људи осете да се нешто позитивно може родити из негативног, као што је природна катастрофа, дајући на тај начин људима инспирацију за то какав би свет могао да буде у будућности.”¹¹

¹¹ Takeshi Kobayashi, „Reborn-art Festival Interview with Takeshi Kobayashi (Part II)“, Visit Miyagi Team, 27. 6. 2019, <https://visitmiyagi.com/feature/interview-with-takeshi-kobayashi-part-ii/>.

Закључак

Свету су потребне овакве библиотеке, јер безмало све у њему је угрожено, сваким даном сведочимо драматичним последицама све убрзанијих климатских промена и све мање контролисаног технолошког развоја, вештачка интелигенција је већ ту и неизвесно је у ком правцу иде њен развој, а друштвене неједнакости све су упадљивије. Потребно је много наше бриге, пажње, доброте, одговорности, нежности, љубави, посвећености, мудрости, лепоте и поетике. Да би оваквих библиотека било више неопходни предуслови су: одговорно друштво, библиотекари (посебно челници библиотека) са визијом, наручиоци отвореног ума, радознали корисници, еколошки освештене и храбре архитекте. Како настају овакве библиотеке? Прво се сањају, па се тај сан преточи у визију, онда се обезбеде услови, распише конкурс и одабере најбољи пројекат фокусиран на одрживост, мултифункционалност, појединца, етику и естетику, блискост са природом и локалном заједницом. Потенцијал архитектуре већи је него што смо склони да мислимо. Амерички архитекта Луис Кан (Louis Kahn) био је убеђен: „Грађевина је као човек. Архитектура има могућности да креира живот.”¹² Тешко је избећи осећај туге и жаљења што наше руралне средине нису привилеговане библиотекама попут поменутих у овом раду, јер и они који живе у тим срединама то заслужују. Оправдања које бисмо, вероватно, чули била би везана за недостатак материјалних средстава, ограничене буџетске могућности, али највеће ограничење долази од недостатак визије, ентузијазма, добре воље и свести о значају шта би овакве библиотеке значиле не само за неправедно маргинализоване и занемарене средине и њихове житеље, већ и за целокупну заједницу. Добробит и могућности које библиотеке могу да донесу друштвеној заједници, била она урбана или рурална, превазилазе ограничења која изазивају препреке, материјалне, организационе, визионарске... Библиотеке имају потенцијал да охрабре, иницирају и подрже позитивне промене и за појединца и за заједницу. Замислимо на трен библиотеку која се својом архитектуром складно уклапа, на пример, у поље сунцокрета у атару било ког нашег села и шта би она могла да значи за идентитет, на-

¹² Kenet Frempton, *Studije tektoničke kulture: poetika konstrukcije u arhitekturi XIX i XX veka* (Orion art, 2014), 239.

предак и оживљавање тог села, за привлачење туриста, едуковање становништва у различитим областима, од пољопривреде до екологије, за нове могућности друштвеног организовања и повезивања становништва у тој средини, од културе, науке, уметности до различитих, креативних начина провођења слободног времена, не само локалног становништва, већ и њихових гостију.

Литература:

1. Arhitekton, „Steven Holl – Akvareli”, objavljeno 25. 8. 2020, <https://arhitekton.net/akvareli-steven-holl/>
2. Bachelard, Gaston. „The poetic od Space“. Penguin Random House. Preuzeto 20. 9. 2024. <https://www.penguin.co.uk/books/276519/the-poetics-of-space-by-bachelard-gaston/9780143107521>
3. Bašlar, Gaston. *Poetika prostora*. Kultura, 1969.
4. Frempton, Kenet. *Studije tektoničke kulture: poetika konstrukcije u arhitekturi XIX i XX veka*. Orion art: 2014.
5. Gong, Dong. „Onstage: Interview with Dong Gong, Vector Architects“. Floornature Architecture & Surfaces. Interviewed by Virginia Cucchi. <https://web.archive.org/web/20240304024707/https://www.floornature.com/design-trends/strongonstage-interview-dong-gong-vector-architects-strongbr-15735/>
6. Hill, Jon. „Vector Architects Wins 3rd ArchMarathon”. 18. 5. 2016. <https://www.world-architects.com/en/architecture-news/headlines/vector-architects-wins-3rd-archmarathon>
7. Kobayashi, Takeshi. „Reborn-art Festival Interview with Takeshi Kobayashi (Part II)“. Visit Miyagi Team. 27. 6. 2019. <https://visitmiyagi.com/feature/interview-with-takeshi-kobayashi-part-ii/>.
8. Kralj, Milja i Vukica Strugar. „Jan Fabr: Nikada nije bilo slobode, samo iluzije. Svim zabranama izbacili smo vatru i ubili strast, posvećenost, želju”. *Novosti*, 23. 2. 2020, Kultura, <https://www.novosti.rs/vesti/kultura.71.html:849051-Jan-Fabr-Nikada-nije-bilo-slobode-samo-iluzije-Svim-zabranama-izbacili-smo-vatru-i-ubili-strast-posvecenost-zelju>

9. Portillo, Andrea. „Seashore library by vector architects”. Metalocus. Published 3. 6. 2015. <https://www.metalocus.es/en/news/seashore-library-vector-architects>.
10. Vector Architects. „Introduction”. Preuzeto 21. 9. 2024. <https://www.vectorarchitects.com/en/office>.

Jovanka Kozlovački Damjanov
Matica Srpska Library, Novi Sad
jovanka.kozlovacki@gmail.com

THE POETICS OF SPACE OF URBAN LIBRARIES IN RURAL AREAS

Summary: It is an encouraging fact that there are environments in the world where libraries are being built even outside large cities, libraries that, in addition to functionality, focus on the poetics and aesthetics of space, sustainability, the connection between humans, architecture and nature. This is both a necessary and humane solution. Outside urban centers live people who have the same needs as those who live in large cities and an equal right to access knowledge, culture, art, and thus books. If we were able to see things this way, life on the periphery and in rural areas would be more attractive and humane, and the question of why a library in a smaller place would not be an architectural masterpiece would be redundant, which it essentially is.

Keywords: poetic of space, contemporary libraries, architecture, urban, rural.

Примљено: 16.10.2024.
Прихваћено за објављивање: 15.11.2024.